

18-dik sz. Május 6. 1866.

HAZÁNK

S A

KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐ-TULAJDONOS:
SZOKOLY VIKTOR.

KIADÓ:
EMICH GUSZTÁV.

A képeket kitünőbb művészeink rajzolják s metszi **RUSZ K.**

Előfizetési föltételek:

Pestre vagy vidékre, postai küldéssel vagy házhoz hordással,

egész évre	6 frt — kr.
félévre	3 frt — „
negyedévre	1 frt 50 „

Előfizethetni minden postahivatalnál.

Hirdetmények díja: 3 hasábos petitsor egyszeri hirdetésnél 5 uj kr. Bélyegdíj külön 30 uj kr.

Az előfizetések s a hirdetményi illetek a kiadóhivatalba (Barátok-tere 7-dik sz.)
 a kéziratok pedig a lap szerkesztőségéhez (Dohány-utca 1-ső sz.) bérmentes
 levelekben intézendők.

PEST, 1866.

NYOMATOTT EMICH GUSZTÁV
 M. AKAD. NYOMDÁSNÁL.

TARTALOM.

Cikkek: „Szemere Miklós.“ — „Viharos éj“ (Költ.) *Torokos Lászlótól.* — „A trónhajtás.“ (Tört. beszély.) — „Persa kéziratok és nyomtatványok.“ *Kun Páltól.* — „Erdélyi képek.“ *Havassy Báldtól.* — „Vörösmarty szobra Székesfehérvárott.“ — „Földünk sarkköre hőmérséke.“ *Molnár Antaltól.* — „Santorin szigetéről.“ — „Bukureszti levél.“ *Koos Ferencztől.* — „Egy hét története.“ *Vadnai Károlytól.* — „Vegyes

közlemények.“ — „Karrikaturák.“ — „Ujdonságok.“ — „Irodalom.“ — „Festészet.“ — Nemzeti színház.“ — „Szerkesztői üzenetek.“

Képek: „Szemere Miklós.“ — „A Detonata.“ — „Bazalt-hegy Erdélyben.“ — „Vörösmarty M. szobra Székesfehérvárott.“ (Rajz. *Hasko.*) — „Karrikaturák.“ (Rajz. *Jankó János.*)

Ujdonságok.

— (A képviselőház apr. 28-ki ülésében) az erdélyi unió, nemzetiség ügyében és a házszabályok átvizsgálására megválasztott bizottságok névsorát olvasták föl és három százsz képviselőt igazoltak. — Az *april 30-iki* ülést viharos igazolási vita töltötte be *Lukinich Mihály* kapuvári képviselő ügyében, kinek ellenfele *Ürményi Miksa* volt, a ház vizsgálatot rendelt el, s most ennek eredményét terjeszték elő. A választásnál némi csetepaté történvén, a jobb oldal és a középből is többen megsemmisítést sürgettek. Ily értelemben szólaltak föl gr. *Apponyi, Zichy A., Somsich* és mások; golyóvali szavazásra kerülvén a dolog, *Lukinich 152* szavazattal 110 ellenében igazoltatott. Több tárgy nem lévén, az ülés 1 órakor eloszlott. Mihelyst tárgy lesz, az ülés napját jó eleve ki fogják hirdetni.

s. m. (Petőfi költeményei lengyel nyelven). *Sabowski Wladislaw* ismert lengyel író körülbelül 100 darab költeményt fordított Petőfibről lengyelre, melyekből két lengyel lap mutatókat közölt, s melyeket a fordító a nagy költő életrajzával legközelebb önálló kötetben is kiadni szándékozik. Alkalmunk volt e fordításból több darabot az eredetivel összehasonlítani, s örömmel jegyezzük meg a fordításról, hogy az általában dicséretes, jó, sőt egyes költemények tekintetében kitünő. Kiemeljük az átolvasott csomóból az „*Erdei lak*“ („Mint a szív az első szerelemnek titkát stb.) s a „*Honfidal*“ (Tied vagyok stb.) címűeket, hol a fordítás egy színvonalon áll az eredetivel, — a legnagyobb dicséret, melyet fordításról mondhatni.

— (Éhhalál.) *Bukovinában*, mint „Istensegits“ falu r. kath. lelkésze írja, oly nagy inség uralkodik, hogy már sok ember éhen meghalt. Istensegitsben a napokban három magyar ember halt meg így, s az inség egyre növekedik. A gabonát messze földről Erdélyből és Magyarországból kell hozatni, a szántóföldek fele vetetlen maradt, munkát nem kap a szegény nép. 9800 *bukovinai* magyar közül alig háromnak van gabonája, de a többinek semmie sincs.

— (A közép-dunai magyar gőzhajó-társaság) gőzöseinek építése gyorsan halad előre. *Uj-Pesten* a *fiumei hajógyár* telepén keményen dolgoznak rajtuk. Az egyik neve „*Fiume*“ lesz, a másiké „*Budapest*“. A két egyenlő nagyságu hajó hossza 205 láb, szélessége 22½ láb, az oldalak magassága 9 láb.

— (Petőfi tolla.) A *Kisfaludy-Társaság* ereklyegyűjteményét *Szász Károly* azon vörös tollal gazdagította, melyet *Petőfi Sándor 1848-ban* a szabadszállási követválasztás alkalmával viselt.

—v.— (A *Vörösmarty-szobor* leleplezése) alkalomára irandó költeményekre *Székesfehérvár* hölgyei 40 aranyból álló pályadíjakat tűztek ki, s ezekből 45 pályázó közül a 30 aranyos első díjat *Udvardy Géza*, igazi költői érből fakadt dolgozairól olvasóink által is ismert munkatársunk, — a második díjat pedig *Nyilas Samu* nyerte el, kitől már szintén több költeményt közöltünk s kinek egyik újabb szép művét nemsokára adni fogjuk.

—v.— (A természettudományi társulat *april 18-dikai*) ülésén az első titkár egy kaktusz-szerűleg szélesre fejlődött, tultengett körtefa-galyat mutatott be, melyet *Temesmegyéből* *Dentáról* e lapok egyik t. előfizetője, *Heliszek V. ur* a „*Hazánk*“ szerkesztőségéhez küldött. Az érdekes küldeményt, mely a nemz. muzeumnak adatott át, kedvesen fogadták.

— (Az állatkert számára) közelebb több rendbeli adomány érkezett. Így gr. *Eszterházy Imre* szép gyűjtemény fenyőt, *Spissich László* két gyönyörű baglyot, s gr. *Viczay Héder* és *Nagy Leopoldina Győrme gyéből* egy-egy dämvdát küldtek be.

— (*Celder Márton*), az ismert magyar missionarius, *Galacról* *Pestre* érkezett, s több ideig fog itt tartózkodni. Egy kész munkát is hozott magával, melynek címe: „*Székely és csángó telepítés Magyarországnban.*“

— (*Lapstatistika.*) *Buda-Pesten* jelenleg 73 lap jelen meg. Ezekből 51 magyar, 15 német, 3 román, 2 tót és 2 szerb. A 73 lapot összesen 109,000 példányban nyomtatják.

— (Az *árpáducai Malvieux-ház*) *Klotild* főhercegnő, *József cs. főgh. neje* közelebb 80,000 forintot megvette. Az ez ügyben *Griesben*, *Botzen* mellett kiállított meghatalmazás magyar nyelven van szerkesztve, s *József főgh* és *Klotild főghnő* által sajátkezüleg aláírva.

— (A magyar orvosok és természetvizsgálók) idei nagy gyűlése alkalmával *Rimaszombat városában* ipar és gazdasági kiállítást rendeznek, mely a gyűlés tartama alatt aug. 21-től 30-ig lesz nyitva.

— (A nagy-váradi állandó színház) építéséhez a napokban hozzá kezdenek. A *Széchenyi-téren* levő üres telekre építik, s mintegy 2000—2500 néző számára lesz benne hely.

— (Több miskolci polgár) kölcsönösen segélyző egyesület létrehozásán fáradozik. Hasonló üdvös célú egyesületek *Győrött*, *Szombathelytt*, *Kolozsvártt* stb. már léteznek és szép eredményeket mutatnak föl.

— (Összekoccanás.) *Szegeden* a napokban a dohányárulók és fegyveres fináncok közt komoly összettközés történt, melynek eredménye az lön,

Második évi folyam.

18. szám.

Május 6. 1866.

Szemere Miklós.

A hazai szép szellemek ösmeretét egygyel több alak fogja gyarapítani Szemere Miklós arcképével. Régi tősgyökeres magyar család ivadéka, ki az őseiről maradt jó nevet költői oldalról teszi kedvesebb hangzásúvá sokoldalú lyrájának örök ifjúságában. Korára nézve ugyan Sz. M. társa Vörösmartynak, Bajzának, Toldyának és Fogarásynak, kiket részint az 1825-diki országgyűlésen vagy rákövetkezőleg a fővárosban mint joggyakornok vagy jurátus ismert meg, az utolsón kívül, ki még iskolatársa volt. Munkássága és költői iránya után azonban Szemere M. az újabb irodalomhoz tartozik; egyébiránt személyes ismeretségben volt Köleseyvel, Vitkovicssal, rokonságban Fáy Andrással, sógorságban is Szemere Pállal Krisztina testvére után, ki Szemere Pálnak első

neje s szép szonettei által Vilma név alatt lett ismeretes még a „Muzáron“ korában.

Született jun. 17. 1804-ben Lasztócon, Zemplénben, hol most is — az atyai háznak, mint ifjabb fivér, örököse — lakik és folytonosan a szépirodalom és izlés műveivel foglalkozik.

Irodalmi tanultsága, műveltsége dacára Szemere Miklós nagyon későn lépett fel az olvasó világ előtt, akkor is leginkább fordításokkal Goethéből, ki nek tiszteletét a szintén e vidéken lakott Kazinezy, s ennek társai vagy tanítványai csepegtették ifju lelkébe. Ha nem csalódunk, az volt felőle elrendelve,

Szemere Miklós.

hogy életkorához képest nem korán lépven föl az írói pályán, annál tovább maradjon meg, mi úgy látszik már eddig is beteljesedett. Köszönhetni pedig e föllépést a nála jóval fiatalabb Ka-

zinczy Gábornak, ki hasonlóul Zemplén e vidékén lakván, nem hagyá nyugodni a visszavonult férfit, annyival kevésbbé, mert egy és más eseményekre vonatkozó költeményeiből a vidék sokat ismert már a költői tehetség csillogásával. Szemere Miklós egyébiránt az életben az egyszerű magyar élet képviselője, az újabb eszmék harcosa, melyeknek a nyilvánosság terén sohasem adott ugyan kifejezést, de annál határozottabb terjesztője, barátja volt a társadalomban, hol folyvást örök fiatalságot él s valódi szellemi fensőséget gyakorol a maga bizalmas körében szeretve és szerettetve. Jó humora, találós, éles, olykor csipős megjegyzései, élcei s adomái hatásának nem lehet ellenállani; elmékedései mindig az igazság, a humanismus érdekében. . . Ha jól értjük eme francia mondatot: la littérature est l'expression de la société: úgy Szemere Miklósban az író és ember együvé esnek, s épen azért ő az irodalom eleven kinyomata. Tisztességes vagyon birtokában, függetlenül az élet nyomasztó gondjaitól, a sors eme kedvezését azzal hálálja meg, hogy az egyszerű, nevetlen polgári erények gyakorlásán kívül hazájának szenteli nemesebb erőit az élet külön pályáján, hol mindegyiken megjelenni a magyar műveltség képviselőinek folytonos szükségök, kötelességök ma is, annyival inkább az volt a régi magyar, azaz megyei korszakban.

Ezt is megemlítve, célunkhoz képest kiemelendők tartjuk, Szemere Miklósról beszélvén, az ő helyzetét a vidéken, hol, mint a M. T. Akadémiának és Kisfaludy-Társaságnak tagja, egész buzditó személyiség feladatát teljesíti úgy nők, mint férfiak körében. Az ő legszívesebb társasága,

egy megkapó eseményeken kívül, melyek a nappal jönnek, mennek vagy nem, — az irodalom. Nemre törekvő, olvasni szerető ifjú ember sehol sem fogta és fogja magát jobban érezni, mint Szemere Miklós közelében, ki elfogulatlanul, a különböző irodalmi korszakok egyoldalúsága nélkül, mindig örömet közli gondolatait, eszméit a szépről, az izlés és ismeret tárgyairól s oly avatottsággal, minőt közleményeiből, melyek mindegyike játzi, eleven, humoristikus, alig lehetne gyanítani, noha mai nap már ez sincs nyilvános tanúság nélkül; kár mind a mellett, hogy a gyakorlati költészetten kívül a szépirodalom dolgaival is nem foglalkozott bővebben a világ előtt.

Bármily hosszú étellel áldja meg őt az ég, mit szívesen óhajtunk: izlési emelkedettsége, szellemének rugalmas volta után s az eddigiekből következtetve, nehezen foghat eljöni az az idő, hogy őt az ifjabb nemzedék tulszárnyalja, vagy elismeréssel ne birjon adózni ő a későbbi feltünéseknek. Mennyi élvezet vár ily kedélyre a haladásban, előmenetelben! E rugalmassága izlési erejének, egyszerűsége a költői érnél is mérve szellemében, mint a borban a mennyi a cukorrész, annyi az erő. Ne is adjon az ég oly körülményeket, melyek a keblet elkeserítik! De ha mégis adna, mint adott már, ott van a humor; vajjon hiába volna-e ennek oly nagy mértékével megáldva Szemere Miklós, hogy költészetében ne tudna uralkodni az élet mostohaságain?

E jellemző vonások kisérétében adjuk át azon költő arképe mását a „H. és K.“ olvasóinak, kik Szemere Miklósban e lapok egyik legkedveltebb dolgozó társát tisztelik.

Viharos éj.

Beteg nő fekszik korhadó szalmán,
Nyílt szeme fénytelen, bús arca halvány,
Ablakán benéz a hold szelid fénye —
„Kedvesem! talán már esküdnünk kéne?”

Éjszokról viharos fellegek jönnek,
A holdat elfödi fekete szőnyeg,
Mosolyát felváltja a rideg semmi —
„Oh szörnyű, leányból özvegygyé lenni!”

Szélvész az ablakot csörteti, rázza,
Sarkában megrendül a beteg háza,
Hosszu jaj rémesen sir át a légen —
„Csitt fiam! — meghallják — megöl a szegyen!”

Ropogva hull nyíla a boszus égnek.
„Hah sátán! — ne kacagj — nem öltem én meg!”
Bő zápor szakad az epedő tájra —
„Oh szakadj keserű könyeim árja!”

Széttépett fellegek dörögnek itt-ott —
„Jaj kire bizzam ez iszonyu titkot?”
Gyenge pír ragyog a keleti égen —
„Oh atyám, irgalmad vigaszt nyujt nékem!”

Torkos László.

A t r ó n h a j h á s z .

— Történeti beszély. —

III.

(Folytatás.)

Egy hete mult már, hogy Kapi renegát elhagyta Görgényt; Barcsay gyakran és nyughatatlanul tekintett ki a magas várablakon, s arcát látható halványosság futá át, valahányszor a várkapu előtt a jeltadó kürtszó megzendült.

Nejének figyelmét, ki egész lényével férje boldogíthatásán csüggött, nem kerülheté ki annak rendkívüli állapota.

— Férjem, édes Ákosom, — szól Erzsébet Barcsay széles mellére borulva, — te se boldog lenni, sem engem boldogítani nem akarsz; igen csalódot, ha azt hiszed, hogy nyugtalanságod előttem már régen föl nem tűnt, s el nem zavará az én nyugalمامat is. Egyedül szerelmünknek élni volt fő ohajtásod; — s ime gátol-e abban valami?

Barcsay nem felelt, szemeit merően függeszté a beszélő hölgyre, s a gondolat, mely kisimitá arca redőit, helyeslőleg intett a márvány homlokról.

— Erzsím, — szól férfias, de kevésbé szenvedő hangon, — nincs rosszabb és veszélyesebb a női szívre nézve, mintha szereteten kívül még más érzelmekbe is belevegyülve, a férfi-szívvvel versenyt dobogni akar. Ne bánts te az én ügyeimet, nem asszonyoknak valók azok, ne gondolkozzál te az én dolgaimról, a gondok megráncosíthatnák e szép homlokat, melynek egykor büszkén kell hordania a fejedelelnői diademem.

— A fejedelelnői diademem! — sóhajtott föl összerendezve a hölgy, — nagyobb becse van előttem egy koszorúnak hársfalevelekből, melyek fölött szerelmes galambpár hímálá magát; egy ibolya-csokornak, melyet a szabad természet keble fakasztott ki. — A diadem gyémántja vérszint játszik, — a diadem gyémántja megkövült vér!

A férj homloka redőkbe huzódott össze, s szemei haragos lángot löveltek:

— Ki hála helyett ily szavakat bocsát ki ajkain — szól majdnem mogorva hangon, — az a nő nem szerette férjét soha!

— Ákos! — sikoltá a hölgy hátralépve és intésre emelve föl jobbját, — ne kísérsd a te uradat, istenedet!

Az ajtó megnyílt, és a várnagy belépve jelenté, hogy a paripák föl vannak nyergelve, s a pecérek már előre elvezették a kopókat.

Néhány perc mulva megnyílt a várkapu, és Barcsay Ákos trüszögő fekete ménen szökdecselet fe-

hér paripán ülő neje mellett. Utána a fegyvereket vivő szolgálk és vadászok sora lovagolt.

A vadászlaknál leszállt az egész csapat, a szolgálk a lovaknál maradva; a vadászok az erdő sűrűjébe mélyedtek.

A hajtás megkezdődött. A nyomra talált kopők csaholása fölrazá az erdők nyugalját, zúgni kezdett a viszhang.

Barcsay terebélyes hárs árnyéka alatt ült a zöld bársány-gyepen, hátát a fa derekához támasztva, míg neje nem messze hozzá a száraz haraszt alatt ibolyát keresett.

A férj nejére függeszté tekintetét, kinek arany-sárga hajfürteivel a reggeli szellő játszott, s a hűs lég által kicsalt élénk pirosság, mintha a rózsafelhő visztükrözné magát, lebegett a fehér arcon.

Nehéz sohaj hagyá el Barcsay keblét, sűrű szemöldeit összevonta s azok alatt ott csillogott két, már igen régen nem látott könnyese.

— Ákos! — kiáltá a nő, te sirsz! — s ezzel kitará karját, kis kezei ibolyacsokrot szoritottak s így fölbokrétázott kézzel, térden csuszva rohant férje mellé, szemei ragyogtak, s oda borulva a magasan emelkedő széles kebelre, fájdalmas örömtől közbe-közbe megszakitott, reszkető, fuldoló hangon, sokszor egymás után, rebegé e szavakat:

— Ákos te sirsz! -- te szeretsz!

Barcsay magához szoritá a hölgy hajlékony derekát, s csókjaival zárta le a rebegő ajkat, s fölsohajtva és fölmosolyogva susogá:

— Édes, édes Erzsikém!

Az érzelmekre semmi sincs oly mély hatással, mint a természet szépsége, mert semmi sem osztja azt melegebben!

Ez alatt a hajtás közeledett, a viszhang mindig hangosabban felelt vissza.

Nem sokára egyes, aztán kettős, hármas ugrások hallatszottak, a vadász ilyenkor lázasan szoritja markába fegyverét, de Barcsay még lázasabban szoritá keblére boldogságát.

Néhány pillanat mulva csörögtek a galyak, zörgött a száraz haraszt, s egy karsu him, egy anya, s két kis szarvasünő szödécseelve közelgett az ölelkezők felé.

Fához volt támasztva a fegyver, míg a vadász mozdulatlanul bámulta a közeledő nemes vadat.

Mintegy negyven lépésnyire tőlük megállt a him, s nagy ágasbogas szarvait fölfelé tartva, vigyázó szemeit feléjük függeszté, hegyezett fülekkel, bámész tekintettel vizsgálá a mozdulatlan, emberhez hasonló tárgyakat, mellette megállt az anyaszarvas is, anyjok háta mögött a két kis ünő, s az egész szarvas-család.

Barcsay és neje elragadtatva, elfojtott lélekzettel nézék a gyönyörű állatokat.

A kopók csaholása közeledett, és a him össze-rezzenve, néhány másodpernyi állás után hátraveté büszke fejét, s nagyot szökve iramlott tova a sötét rengetegbe. Utána az anya, és erejüket összeszedve a két kis ünő is.

— Nem akarok fejedelem lenni! — kiálltá Barcsay föllekesülve, — itt, — veled akarok boldog lenni és élni; még ma irok egy másik levelet Ali basának.

— Amen! legyen imádság és eskü, a mit mondtál! — szólt neje szerelmének egész hevével.

Nem sokára előtűntek a kopók is s csaholva, pihegve nyomultak egymás után a még friss nyomon.

Barcsay fölállt, s térdét verve hívá magához fáradhatatlan és hű szolgálait; — az ebek megálltak néhány pillanatra, farkesóválva, kifityegő piros nyelvvel s kérdő szemekkel nézték urokat egy darabig; ekkor egy lövés dördült el, mire csaholva rohantak ismét tovább.

Fájdalmas bögés tört keresztül a légen, s Erzsébet szomorú tekintetet vetett férjére, ki épen a kürtöt illeszté ajkaihoz.

— Sajnálám, ha vadászaim valamelyike megzavarta volna ama családi boldogságot, — szólt Barcsay, a kürtöt helyére akasztva, de alig mondá ki e szót, midőn a csörgő és ropogó haraszon egy csoport közeledett feléjük, s az elejtett himszarvas lecsüggő feje tünt elő, míg szarvai barázdát kuszáltak a harmat és száraz levéllel befödött nedves földbe.

— Szegény szarvas! — sohajtott föl a nő, — és szemeiben ismét rezegtek a ragyogó könnyek.

IV.

Ez alatt nem kis meglepetésnek voltak kitéve Görgénynek otthon maradt lakói. Alig tünt el az erdőnek kanyaruló uton a vadász sereg, midőn ellenkező irányból nagy porfelleg kavalyodott föl, és közeledett a vár felé; csakhamar egyes ló, később egy egész lovascsapat tünt föl; — a porlepel alul szines, a légen kavargó forgók, s ki-kigyulva, változatos fényben fegyverek ragyogása.

Mintegy óranegyed múlva az egész csapat a

várkapu előtt állt meg. A kapitány intett, s a trombitás háromszor ismétlé a fejedelmi jelt.

A kaputól jobb oldalt függő erkélyen, bő sujtásos nyári zubbonyában, fején nagy asztragán kalppaggal, oldalán széles karddal, megjelent a várnagy s határozott katonás hangon kijelenté: miként a vár ura vadászaton lévén, míg vissza nem tér, ily, háborgós és háborus időben, parancsolata nélkül senkit, annál inkább nagyobb fegyveres csapatot a várba bocsátani nem szabad.

— A fejedelem nevében! — kiálta fel a kapitány harsány hangja.

A várnagy kissé gondolkozott, aztán nagy bölcsen válaszolá:

— A fejedelem nevében akármiféle átöltözött harambasa kérhet bebocsátást, már pedig én, — a nagyságos úr parancsolata nélkül nem bocsátom be; — s aztán hangosan nyomá meg a szót — még magát a fejedelmet sem. Azzal eltűnt az erkélyről.

A kapitány szitkozódott, de miután látta, hogy minden további kísérlet haszontalan lenne, huszárajait két sorban állítá föl a hídfőnél, leszállást parancsolt, s öt emberből álló vizsgálócsapatot kiküldve, meghagyá nekik: hogy ha vadászokat látnak közeledni, rögtön jelentsék.

Két óra mulhatott már el, és a huszárok, de a kapitány maga is, veszteni kezdék türelmüket, de végre lódobogás hallatszék.

— Lóra! — kiálltá a kapitány. Bámulva látá azonban, hogy a várfal két feléjük néző szögletéről, két odavonszolt rozsdá ágyu tátogatja rájuk ijesztő torkát és a lövéseken keresztül kidugott fegyverek vége csillog.

— Hát ti mit akartok itt? — kérdé haragra lobbanva.

— A mi nekünk tetszik, — válaszolá egy hang.

— Ostobák, csak nem hiszitek, hogy egy várat lóháton akarjunk ostromolni.

— Mindegy — volt ismét a válasz.

A várnagy ugyanis, mint előrelátó ember, ura nyugtalan magatartásából már rég következtetett holmi szokatlan és kellemetlen dolgokat. Látva a kapu előtt, — kifejezése szerint, — megjelenő tábor: „Uteu lelkiemteremtette, a kinek szive van, fegyverre!“ kiálltá, a lovasokat lóra ülteté és a kapuval szemközt fölállítá, a többi népséget pedig a lövésekhez parancsolta és így rendén látva mindent, elégedetten szólt környezetéhez:

— Ha ezek a fickók megtámadják urunkat, föl-vonjuk a kaput, kirohanunk s majd meglátjuk aztán, ki lesz legény a gáton!

Ez alatt a vár déli szögletétől a kapu elébe ka-

nyaruló uton egy férfi meg egy hölgy alakja tünt elő, s utánok a 20—25 főből álló kíséret. A kapitány sarkantyuba kapta lovát, és az érkezők elé lovagolt:

— A fejedelem nevében van szerencsém fölkérni nagyságodat, hogy lovas századomnak pár hétre, miután itt, hol időznünk kell, alkalmas tanyanya nem található, — helyt adni ne terheltecsék. Különbén nagyságod nemesi akaratótól függ a dolog.

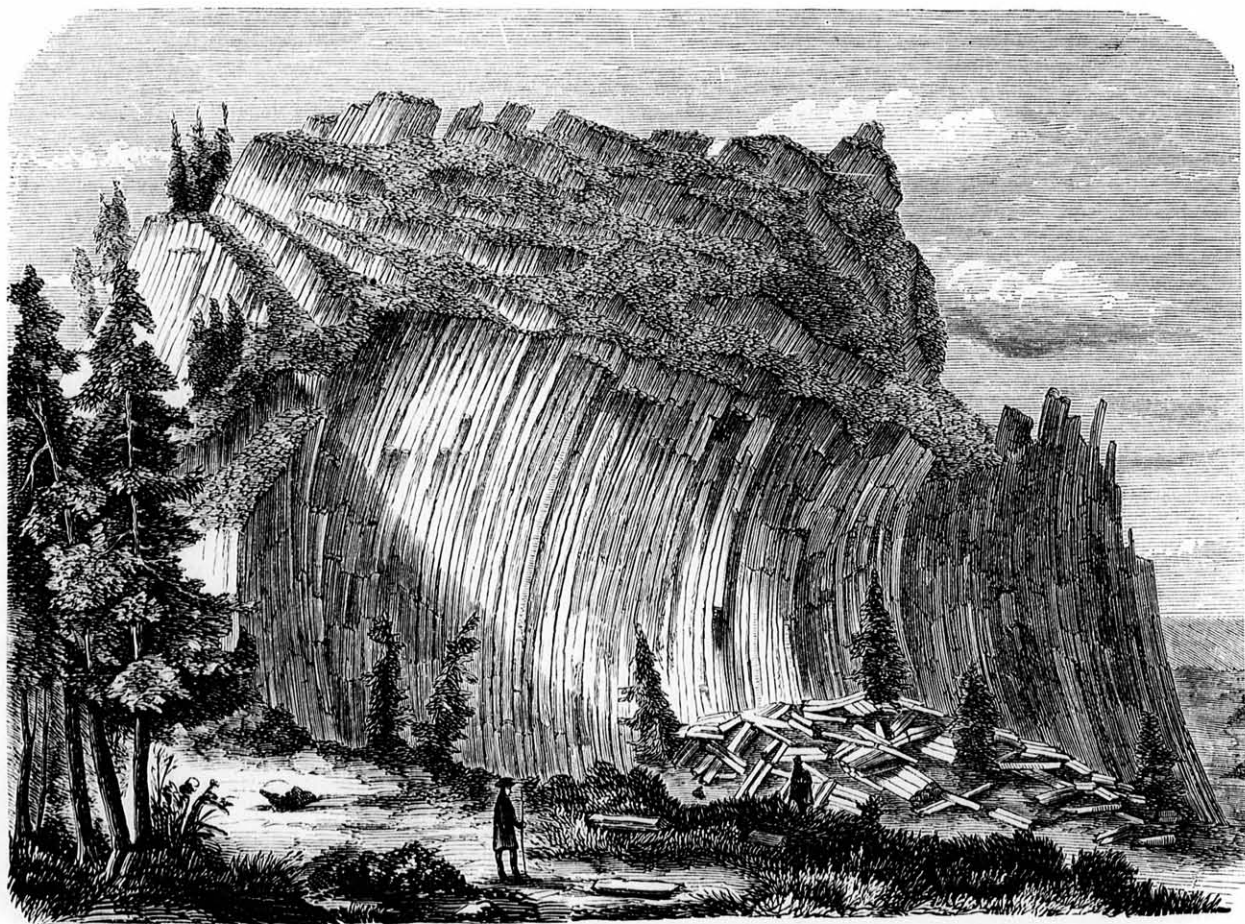
Mig a hölgy halványon és remegve állt férje mellett, Baresay is meglepetve, de föl is indulva,

nem kevés megindulással látá a vár ur, miként egész örsége és eselédsege fegyverben állva várja rendeleteit.

— Az istenért Ákos, mit jelent ez? — kérdé Erzsébet, midön Baresayval a teremben már csak maga volt.

— Nem tudom, — válaszolá röviden és leverten, aztán a belépő várnagy elé lépett, megfogta, megrázta annak kezét, s hálásan szeme közé nézve, mondá:

— Köszönöm Imre! — derék emberek vagytok, s ha arra kerülne a sor, tudom, készséggel

A Detonata góla. (Az „Erdély nyugoti havasai“ című cikkhez)

összeráucoló homlokát, s e szavakat intézé a kapitányhoz:

— Sajnálom, hogy a fejedelem ő nagysága nemesi és uri jószágomon kívül más jobb helyet nem talált a kegyelmetek részére: mindazonáltal kívánságát teljesíteni kötelességemnek tartom, s legyen szíves kegyelmed kapitány uram tisztársaival váramba föllovagolni; legénysége számára majd majorságomban rendelék helyet. — E szavak után kürtjébe fujt, s a hid a másik pillanatban már legördült.

A kapun áthaladva, örömmel, csodálkozással és

harcolnátok Baresay Ákos mellett.

— Harcolnánk halálig, uram! — kiálta a várnagy, — halálig a mennyien vagyunk!

A várkapu előtt kürtszó hallatszott ismét.

— Megint kürtszó, — mormogá Baresay türelmetlenül.

— Férjem! — édes férjem! — szólt a nő elfojtott zokogással, — mi lesz ebből?

A várnagy borus arccal tért vissza.

— Nos? — kérdé Baresay, nyugtalanul tekintve ennek arcára, — ismét rossz hír ugy-e?

— Hirnök jött Endre urtól.

— Bocsássátok be.

Az ajtó megnyílt, és verejtek s portól lepett csatlós lépett a várur elé.

— Mi hir Dudás? — kérdé ez fölismelve a belépőt.

— A fejedelem Fogarast ostrom alá vette; tegnap Déváról kapott tudósítás szerint Dévát is, s

ha két nap alatt segítség nem jön, nem birjuk tartani a várat. Endre ur lóhalálban parancsolta, hogy jöjjenek, s ime itt vagyok a nagyságos ur előtt.

— El vagyunk árulva! — kiáltá Barcsay elhalványodva.

(Folyt. köv.)

Persa kéziratok és nyomtatványok.

A nyomdászat *Persia*ban jelen évszázadunk elején keletkezett; azonban a *persa* izlését a nyomtatott betűk teljesen soha sem elégíthették ki, mivel betűik sorrendet nem tartanak, hanem majd a sor fölé, majd az alá nyulnak. Ugyanazért kevés könyv jelen meg nyomtatásban. Azonban nagyobb lendületet nyert a könyvnyomtatás. Minden nagyobb városban, mint ezt dr. *Pollack* épen most megjelent, s *Persia*ról s a *persa* népről irt művében olvassuk, létezik egy könyvnyomtatás. s így a legközelebbi időkben nagy számu szótári, történelmi s költői mű, vallásos tárgy értekezés látott ott könyvnyomtatásban napvilágot; sőt alig létezik ma már csak egyetlen nevezetesebb kézirat is, mely könyvnyomtatásban ne terjesztetnék. A *koránt* csak eredeti szövegében szabad nyomtatni. Fordításai el vannak tiltva, mivel lehetetlennek tartatik a szent könyv lefordítása. Mind ennek dacára egy sorközölt-fordítás már adatott ki, mely azonban igen ritka.

Az előkelő *persa* a nyomtatott könyveket egyáltalában nem szereti; inkább kéziratok birtokára vágyik, s valamint a műértő a festményen annak festőjét vagy az iskolát, melyből került, akként ösmeri fel a kéziratot az író mesteri vonásait. A szépírók művészete ma már nem oly jutalmazó, mint volt az előtt. Azon kéziratnak, mely az ösmerő előtt műértéssel bír, khinai papíron kell írva lennie, kezdetétől végeig egyenlő betűkből állnia, az egyező betűknek mértanilag kell összevágniok, a bekezdésnek s az egyes fejezetek kezdetének finom aranycifrátokkal kell kék alapra iratnia, s kemény papír kötésének festményekkel kell ékítettetnie. Becslés alkalmakor ily egyes diszkönyvek értéke 500 aranyra is szokott becsültetni.

A terjedelmesebb *könyvgyűjtemények* igen ritkák. Még a *sakh* könyvtárában sem áll az *arab-persa* gyűjtemény 300 darab kéziratnál többől, egyéb osztályait európai nyomtatott könyvek képezvén. A könyvek vízszintesen fekszenek egymás mellett, hátsó réüszkkel a falnak, vágányukkal pedig kifelé fordítva; a könyv címe a vágányokra iratik szép *taalik* betűkkel. *Persaország* legnagyobb könyvgyűjteménye az *ardebili*, a városnak-

az oroszok általi bevételekor *Szt.-Pétervárra* vitétt, s ez okon itt található már a legszebb *arab-persa* kéziratok.

Teheránban több év óta jelen meg egy kis iven, egy könyvnyomtatás hivatalos hetilap, melynek előfizetési ára évenként 2 $\frac{1}{2}$ arany. Közönségesen azonban tartalma a kisvárosi német hetilapokéin túl nem terjeszkedik; olvasóinak politikai gondolkozására befolyással csak az *angol-persa* zavarok alatt volt. Az akkoriban közlött vezércikkei által nemzeties irányban kivánt a népre hatni, s főként a vallást akarta a hazafias mozgalmak rugójává tenni. Ez idő letünthe óta a hivatalos lap az európai sajt és heringtakarók színvonalára süllyedt le.

A magasabb műveltség követelménye a finom, elegans irányu levelek szerkesztése. A *persa* igen sok levelet és cédulát (tezkere) ír, s azok írására nagy gondot fordít, s a melyek hozzá intéztetnek, olvasás közben nagyban bírálgtatja. A tartalmat és alakot illetőleg bizonyos *minták* vannak használatban, melyek az író és elfogadó rangjához mértent, fölfelé s lemenő vonalakban vetett betűket tartalmaznak. A levélíró *persa* valóságos phrazológ; phrazisokkal teltek szavai s irmodora. A vég phrazis abban áll, mikép a levél lapjának egyik szögletét levágja, azzal jelölvén az emberi dolgok és tettek tökéletlenségét.

Azon, majdnem legyözhetlen nehézségek miatt, melyeket úgy a *persa* helyesírás, valamint a levelek külső és belső helyes alakja nyújt, a levelezésekre minden háznál egy *mirza* van alkalmazva. Magasállásu egyéniségek még különösen egy, a *persa* helyesírás szabályaival megbarátkozott titoknokot (*munszi*) is tartanak. Ha valamely *miniszter* vagy kormányzó fontosabb tartalmu levelet ír, időnként a töle némi távolságban ülő *munszi*-hoz egy vagy más szó helyesírását illető kérdéseket intéz. A jelesebb *munsik* száma igen csekély, s az ezen szakmát illető képességnek gyakran nyitva van az ut a legmagasabb államhivatalokra is. A jelenlegi külügyminiszter is a helyesírásban szerzett jártasságának köszönheti magas hivatalát. A *levélírály* az előtt sokkal komplikáltabb volt,

mint jelenleg, s egyszersmind oly dagályos, mikép az irány valóságos értelme majdnem teljesen elenyészett, s csak nagy nehézségekkel lehetett megfejteni. A *persa sakh* azonban újabb időkben, miután a dagályos szólásokat nem szereti, azt alkalomlag gyakrabban nevetségessé tette, s e körülmény előnyösen hatott az irány egyszerűsítésére. Az irány egyszerűsítése főként azon iratoknak sajátja, melyek az európai uralkodókhoz intéztettek, a mi onnan is világos, mikép azon levelekben, s a *sakh* kibocsátványai s manifestumaiban *Napoleon*, I. *Miklós*, nagy *Péter* cár s XII. *Károly* kifejezéseire is bukkanhatni. Dr. *Pollack* írja többek között, miszerint egy hozzá intézett külügyminiszteri levél is van birtokában a régiebb időből, midőn még az irány nem volt megtisztulva a dagálytól, s ezen levél bekezdésében pacsirtáról, tavaszról, rózsáról, narcissról, barátságáról és hajlamról van szó; az irat tárgya azonban arról szól, mikép a külügyminiszternek egy fájós foga van, s a barátság és egyetértés nevében attól menekülni kíván. A levél vége ez: „Ön természetesen a foghuzóról nem fog megfeledezni.“

A *persák* a matematikát nem tanulmányozzák.

Ellenben az *alchymia* és csillagjóslás (astrologia) még mindig talál kedvelőket, kik mesterségüket természetesen nagyon középkori ügyetlenséggel használják fel, s élnek vele vissza. Városokban egyes tudósokra bukkanhatni a papok között, kik bölcsészekként szerepelnek, mivel néhány ó-görög értekezést átolvastak fordításban. Szívesen ereszkednek európaiakkal bölcsészeti s metaphysikai vitatkozásokba, különösen a *szabad akarát* s szabad választás kérdése fölött, de soha azon előleges reservatio nélkül, mikép a *korán* ezen kérdéseket véglegesen eldöntötte, s hogy ők e fölött csak meg akarják hallgatni az európaiak véleményeit.

Az előbbi időkhöz képest a közműveltség külterjileg növekedett, belterjileg csökkent. Sokan vannak jelenleg, kik olvasni s írni tudnak, de csak igen kevesen, kik komolyan hódolnak a tudományos törekvéseknek.

Végül a művészetek ápolásáról *Perszában* szó sem lehet. Kellő tanítás mellett a rajzolásban s festészetben valamire csak tudnának menni a persák, mivel hajlamot e művészet iránt tanusítanak.

Kun Pál.

Erdélyi képek.

III.

A Detonáták.

(Folytatás.)

(A *Detonata góla* és a *Detonata flocosa*. — A nép regéje a bazaltszirtokról. — Az óriások. — A nép öntudatlan véleménye a földalakulásról. — Hogyan származtak e szirtok? — A villám csapásai.)

Ős fenyvesek között visz utunk e gyönyörű természeti ritkasághoz, mely disze a honnak. Keskeny, kanyargó ösvény nyílik az erdők közepébe, minden kanyarulatnál feszül kíváncsiságunk, de a százados fák elrejtik azt szemcink elöl, nem engedve, hogy lassan szokjunk hozzá, s csak midőn már alatta állunk, szemlélhetjük egész pompájában.

A látvány nagyszerű! Elöttünk ez óriás műve a természetnek, mint egy orgona, mely az anyatermészet dicsőítésére képeztetett, lábaink alatt egészen lenn, a haragos villám által letört bazaltoszlopok. Eltörpülnek a fenyők, el az ember a természetnek e nagy műve mellett.

Beszéli a nép, hogy óriások lakták e tájat; hatalmas várak diszelegtek a hegyek ormain egy-egy óriással; mi — e törpe fajzat — sem tudunk megfélni egymás mellett, hát még az óriások! Ezek folytonos ellenségeskedésben álltak egymással. — Egy időtájban két nagy ur lakta e vidéket: egyik a Zsidóhegyről, másik a Vulkánról osztá parancs-

szavát, mely mivel messze nem terjedhetett, a legelkeseredettebb ellenségeskedésre készíté a két óriás vezért. Folyt a harc. Eközben gyermekeik születnek: fiu az egyiknek, leány a másiknak. Megnőnek az ifjak s ősi szokás szerint részt vesznek a harcban.

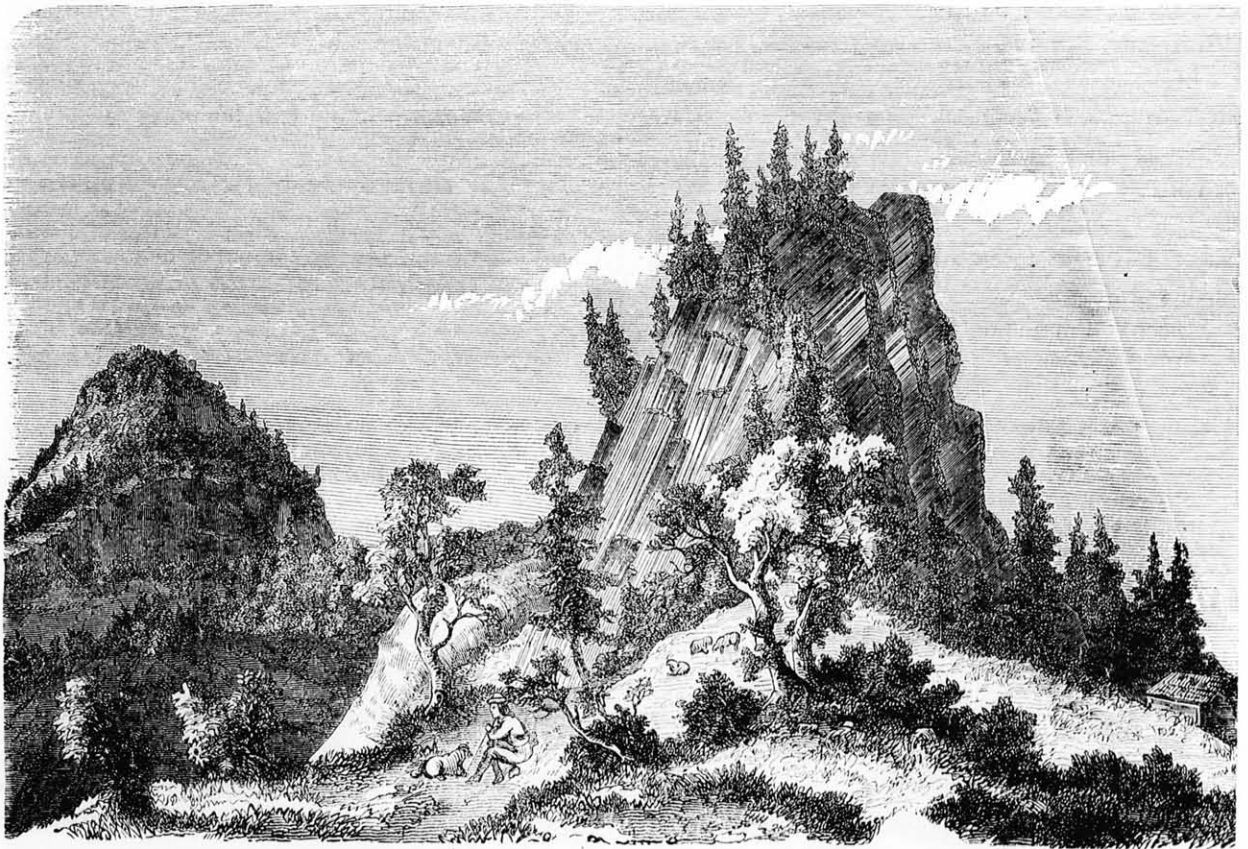
A tudósok akkor még nem fedezték föl, miszerint a szerelem nem egyéb a delejnél, mely a rokonelemet egy pillanat alatt föltalálja, — s mégis a két ifju óriás, megismerkedvén a harcban mint ellenségek, szívek egymás iránt csakhamar lángragyúl. — A szerelmes ifju szól atyjának, de ez haragra lobban, hogy ősi vére ennyire elfajzott; a szerelmes leány sem boldogulhat atyjával. Ebből már mi lehetett egyéb szöktetésnél? Száguld az ifju kedvesével hegyen-völgyön keresztül, de az atya észreveszi s utána ered. Már-már roskad a ló... csak még néhány pereig: ott a fenyvessel más ország kezdődik, hol más óriás uralkodik, hova az atyai hatalom el nem ér. A határ nincs mesz-

sze, kétségbeesve nógatja az ifju lovát, mely a ketős terhet alig bírja, s haragtól böszülten tart az atya utána. A remény már-már valósul, boldog érzet futja át az ifju párt, de az örült harag végletekre készíti az agg óriást: ajkáról terhes átok sujtja az engedetlen fiut. Hasztalan! néhány pillanat, s a határ át van lépve . . . Egyszerre megnyílik a föld, lángoszlopok emelkednek mindenünnen, hegyek süllyednek és tűnnek föl, lángtenger borítja el az egész tájat . . . mind az üldözötteknek, mind az üldözőnek semmi nyoma többé, csak két kopasz bazaltszikla áll, egyik azon helyen, hol az ifju száguldott kedvesével: a Detonáta göla, — a má-

Hogy hajdan óriások lakták Erdélyt, ez a nép életébe, mint sok más rege, például Trajánról, Darius kincséről stb. nagyon be van nőve; kiket érthetni azonban alattok: bizonytalan; — talán egy-egy elhatalmasodott főúr, melyekben oly gazdagok valánk, s ki valódi kis királya, zsarnoka, kényura volt vidékének. Erdélynek ezen részét azonban soha sem lakták főurak.

E rege világot vet a Detonata alakulására. A kutatásaiban óriási eredményeket létrehozott földisme ugyanis ezt mondja a világ alakulásáról:

Földünk, alakulásának első idejében egy, magas mérséklet által föntartott gözteke volt, mely

Bazalt-hegy Erdélyben. (Az „Erdély nyugoti havasai” című cikkhez)

sik kevéssel hátrább, az atya helyén: a Detonáta focosa.

Ezt mondja a nép, mely a legszebb költészettel ékített fel Erdélyben minden hegyormot, minden sziklát, minden barlangot. Óriások, lidércek, ördögök szerepelnek regéikben s a főtényező mindig a szerelem, miben a főurak nagyravágyását, vagy két ország ellenségeskedését nem ritkán föllelhetni. Sokszor oly szépen egészíti ki a rege, monda s néphagyomány a történelmet s némi, bár homályos világot vet oly idökre, melyekről a legmélyebb buvárlat is csak azt mondhatja, hogy voltak és letűntek.

hosszas kihülése folytán, s különösen a víznek a sarkok közötti föl s alá folyása következtében, nyerte jelen alakját.

E kihülés s a számtalan elemeknek ennek következtébeni különválása, lerakódása és megszilárdulása, következöleg földünk s rétegei alakulása, körünkön kívül esik. Csak annyit említünk meg, hogy miután a föld körül, a légréteg legkövetlenebb befolyása alatt szilárd burok alakult, az elemek harca a föld közepe táján még folyt; ezt bizonyítja minden ily kihülés, például az olvasztó kemencéknél, hol felül már kemény réteg létezik, míg alatta az érc még folyton forr, ezt bi-

zonyítja a föld mérsékletének nötte, minél beljebb hatolunk középpontja felé, stb.

A földnek ilyenén kihülése közben nem egy vulkáni kitörés rázkodtatá még meg azt s töré fel a

potban törte fel a rétegeket, kiemelkedett e rétegek fölé s itt a szabad lég befolyása alatt azon jégekbe hült, melyek oly gyönyörűvé s szabályossá teszik.

Vörösmarty M. szobra Székesfehérvárott. (Pribék fényképe után rajz. Haske.)

felsőbb kemény rétegeket, képeznén hegyeket ott, hol tenger folyt s annak medret más helyt adván. Ily vulkanizmusnak a szüleménye valamennyi bazalt-hegy is. A Detonátát alkotó bazalt olvadt álla-

A bazaltkövek alkatrészei közt vas is van ez hamar egyesül a villámmal; azért csap le a villám oly gyakran a Detonátára, s nevét is innen kölcsönözte. Förfogteteg nem megy el fölötte, hogy

rajta haragját ki ne töltse, mikor a szép bazalt oszlopok egy részét mindig a mélybe zuditja, ugyanannyira, hogy az egykor kerek sziklának már fele 100 ölnyi mélységben hever, és így azon nagyszerű természeti ritkaság jött létre, melyet csak bámulni tudunk!

Nagy könyv az ég a föld felett,
Hová az alkotó keze
A sors jövőndő titkait
Csillagbetűkkel írta be.

Havasi Béla.

Vörösmarty szobra Székesfehérvárott.

Körülbelöl e lapok megjelenésekor lepezik le ünnepélyesen Székesfehérvárott — mint a költő születés-megyéje székhelyén — *Vörösmarty Mihály* szobrát, mely országos ünnepély tárgyát itt bemutatni tisztünknek tartjuk, kivált azon olvasóink kedvéért, kik Fehérvárra nem rándulhattak.

Nagy költőnk szobrának felállítását a fiatal és journalistikai pályájáról is ösmert gr. Zichy Jenő 1860-ban, azon alkalommal indítványozá, midőn a niklai Berzsenyi-emlék s a szerencsétlen kivitelű b.-füredi Kisfaludy Sándor szobor leleplezési ünnepélyéről visszautazó akadémiai és Kisfaludy-társasági küldöttségek a sz.-fehérvári értelmiség által az Ullmann-féle szállodában megvendégeltettek. — A szobor-egylet elnöke az indítványozó gr. Zichy Jenő, a szobor-egylet állandó bizottmányának elnöke a felsőház egyik lelkes és szabad-elvű szónoka, b. Splényi Henrik, alelnöke pedig a minden szép és nemesért buzgó Zsömböry Ede lön s első sorban — számos megyebeliek és vidékiek áldozatkészsége mellett — ezen három férfi fáradhatlan kitartása és működésének köszönhetjük, hogy mai számunk keltének napján lepezik le a „Szózat“ költőjének bár nem fényes kivitelű, de kegyeletre ébresztő és izletes mivű emléksobrát.

A szobrot ifjabb báró Vay Miklós mintázta, kitől már több nyilvánosan felállított művet is bírnunk s ki Széchenyi István pesti szobrára is pályázott, — s ércebe Fernkorn bécsi műhelyében öntötték. A szobor magassága, alapja nélkül, 8 láb, ágyúércből készült s talapzatát — azt hiszszük Gerenday Antal mintázata nyomán — Brein Ferenc sz.-fehérvári építőmester felügyelete alatt nabrezinai, isztriai márványból emelték föl.

E sorok szétküldésekor az ünnepély még nem történt meg s annak végbemeneteléről a részletes tudósítást még nem közölhetjük, mindazáltal fogalmat szerezhet arról az olvasó az alábbi programmból.

Május 6-án az ünnepély a zirc-ciszterciek templomában, reggeli 9 és fél órakor szent misével kezdődik. A nevezett templom a gyülekezési hely, melyben a jobb oldalon lévő első osztályu padok a

m. tud. akadémia és a Kisfaludy-társaság küldöttjei, a főrendiek, a képviselőház alelnöke, az országgyűlési követek és az irodalom képviselői által foglaltatnak el; míg a baloldalon lévő első osztályu padok első sora a Vörösmarty-család, s a többi a szoboregylet-bizottmány tagjainak, a megye s város tisztviselői és a város képviselőinek vannak föntartva.

Az egyházi ájtatosság végeztével a menet a szobortérre indul. A nagy-gymnasiumi ifjuság nyitja meg a díszmenetet; az ifjuság után az énekkar következik. — Ezek után nemzeti, megyei és városi lobogók elővitele mellett a szoboregylet-bizottmány — élén elnökeivel — vezeti a meghívott küldöttségeket s a Vörösmarty-családot. A nevezettek után következnek a főrendek, a képviselőház alelnöke, az országgyűlési követek, az irodalom képviselői, minden vallásbeli lelkészek, megyei s városi tisztviselők és a város képviselő testülete.

Az előirt sorrend szerint a menet az ünnepély színhelyére érkezvén, a tanuló ifjuság s az énekkar a szobor háttérében félkörben helyezkedik fel; a jobb oldalon emelt dízsátort a küldöttségek és az ünnepelt költő családja foglalják el; a bal oldali dízsátort a főrendek, a képviselőház alelnöke, országgyűlési követek és az irodalom képviselői rendelkezésére áll. A szoboregylet-bizottmánya, a megyei s városi tisztviselők és képviselők, s a lelkészek a szobor előtti tért foglalják el.

Az „Isten áldd meg a magyart“ eléneklése után gr. Zichy Jenő egyleti elnök tartja a leleplezési beszédet, — az általa adott jelre a szobrot takaró lepel lehull, mire a „Szózat“ első versszaka énekeltetik. Az elnök folytatja beszédét, s annak végével Fekete János, a szoboregylet jegyzője adja elő a szobor történetét.

Következnek a magyar tudományos Akadémia és a Kisfaludy-társaság részéről szónoklatok, aztán a város hölgyei által kitűzött jutalmat nyert alkalmi költemények felolvastatnak, mire a városi hatóság elnöke kihirdeti a közgyűlés határozatát melynél fogva a szobortér a költő halhatatlan nevére „Vörösmarty-térnek“ fog neveztetni. — Az

ünnepélyt a „Szózat“ három versszakának elénekélése zárja be.

Délután 2 órakor közebed a lövölde új termében. A felköszöntések sorát b. Splényi Henrik, a szoboregylet bizottmányának elnöke nyitja meg.

Délutáni 4 órakor a népünnep kezdete a „Vörösmarty-téren“, este a térnek és a szobornak ünnepélyes kivilágítása; — 9 órakor pedig táncvigalom a városi lövölde új vigadó-jában; a jövedelem felerészben a szobrot környező kertrácsoszat javára.

A sark tengerek hőmérséke.

Ujabb időben, kivált mióta az északi sarki expediciónak eszméje Németországban megpendítettén a nemzet rokonszenvével találkozott, gyakran olvashattuk, hogy az északi sark közelében egy nyílt, minden jégmező- s hegyektől ment tenger létezik.

Nem vitatjuk e nézet helyességét, de annyi kétségtelen, hogy — miként az összes északi sarki utazók példája bizonyítja — e tájak hőmérséke sokkal kevesebb veszélylyel fenyegeti az itt tartózkodó idegeneket, mint a tropikus égöv némely puszta vidékeinek tikkasztó hősége, nem is említve azt, hogy az eszkimók, laplandiak és más sarklakó népekre a dermesztő hideg oly kevés hatást gyakorol, hogy — valamennyi tudósítónak tanúsága szerint — vidám, derült élceik, nyílt kedélyük és egyszerű életnézeteikkel a fölvilágosult nemzetek fiait is bámulatra ragadják.

Még a múlt század utolsó éveiben is az volt a

tudományos világ általános meggyőződése, hogy a sarkkörökön túl majdnem teljesen lakatlan, minden állati és növényi élettől megfosztott és örökös jég- és hóval borított kietlen tájak terülnek el. Azonban az újabbkori — különösen az angol — utazóknak tapasztalatai teljesen földelítették e nézetnek, mely még Arisztoteles idejéből származott — alaptalanságát; bebizonyult, hogy azon földterületek nagyszámu lakói szintén bírnak — természetesen alsóbbrendű — növényzettel, s hogy fő élvezet- és élelemforrásukat a vadászat és halászat képezi. Sőt a tudományra nézve, fájdalom, korán elhalt világhírű utazónak, dr. Kane-nak néhány kísérője még a 80-dik szélességű fokon túl is látott nagyszámu vizimadarakat közép-hőmérsékű levegőben egy jéghegynélküli, simafelületű tengerrész fölött lebegni.

Molnár Antal

A Santorin-öbölből.

Európa összes földtudósainak érdekeltségét nagy mértékben fölkellették azon messzeterjedő vulkanikus tűnemények, melyeknek középpontját még eddig a Santorin-öböl képezi. Nem tartjuk érdektelennek az előttünk fekvő legújabb tudósításokból némi részleteket előbbi közleményünk kiegészítéseül elmondani. (L. a 15-ik számban.)

Az újonnan alakult szigetekenél nem észleltek még tulajdonképeni folyékony lávát, a kitörések azonban folyton nagyobbodnak; azon iszonyú kő- és hamutömegek, melyeket a tengeralatti tűzhányó kivet, nemrég egy hajóra hullottak alá és az utazók közül néhányat megöltek vagy megsebesítettek. Március 1-jén „Aphroessa“ déli része mellett egy kis szigetke emelkedett ki a habokból, s csakhamar az előbbihez csatlakozott. Azon kis sziget-

getkék közül, melyek március első napjaiban föl-tűntek, legérdekesebb az, melyet 10-én láttak először s az előzőeken francia tudósok az ott időző osztrák hadigőzös tiszteletére „Rekka“ névvel ruháztak föl. Azon nagy lángoszlopokat, melyek e földképződéseket kísérik, 50 mértföldnyire is lehet látni a tengeren. E kitörések azonban, úgy látszik, nem fognak sokáig tartani. Az april elsejéről érkezett tudósítások szerint „Aphroessa“ sziget rendkívül nagyobbodik.

Rendkívül aggasztók azon hírek, melyek a Vezuv és Etna állapotáról tudomásunkra jutottak. A Vesuv tölesérének mélysége rendes állapotában 450'-nyi volt, most alig tehető 120'-nyira.

M. A.

Bukureszti levél.

— April 30-dikán. 1866. —

(Oláh nemzetőrök. — Idegenek. — Nyelvészeti törekvések. — Az oláhok helyzete Erdélyben. — Valami az oláh nyelvről.)

A nemzetőrség még nincs egész Bukuresztben felállítva s még csak egy részük kapott fegyvert, két hét mulva azonban az egész város bírand nemzetőrséggel, de idegen alattvalót, ha utlevele rendben van, nem erőszakolnak.

A nemzetőrségen kívül nevezetes a mostani kultuszügyérnek egy tervezete, melyet a kormány meg is erősített.

Rozetti t. i. eljöttek véli az időt, midőn egyformásítani és megállapítani kellene a román nyelv helyesírását, azaz midőn szerkeszteni kellene egy jó nyelvtant és szótárt. E végre Erdélyből, Bukovinából, Máramarosból és a Bánátból is fognak 3—3 román nyelvtudóst meghívni, kik uti költségül nyolevan aranyat, napi díjúl kettőt kapnak s két hóig kell majd együtt működniök, u. m. augusztus és szeptemberben. A moldva-oláhországiak harminc arany uti pénzt kapnak.

Rozetti reméli, hogy Ausztria nem fog akadályt gördíteni e tervezet elé, hisz úgy is, — ugymond, — ő pártolta már akkor is a román nyelvet, midőn a moldvai oláh vajdák, mint mostohák, udvarukból száműzték azt. Azonban nem való némely román tudós azon állítása, hogy a 17-ik században a kálvinisták, Rákócziék magyarizálni, a 18-ban pedig a jézsuiták germánisálni akarták az erdélyi románokat; hanem Rozettinek igaza van, mert Erdélyben egy századdal hamarabb vitetett be a román nyelv a templomokba, mint Oláhországban, hol pedig román nemzeti fejedelmek és nem az Apaffiéék uralkodtak.

A román nyelv ortographiájára visszatérve, valóban itt az ideje, hogy valamiben megállapodjanak.

A mi a nyelvet illeti, vannak a román nyelvben is különböző tájszólások, idegen szavak, a szerint a mint az egyik vagy másik nemzettel közelebbi érintkezésben állanak. Ezenkívül az erdélyi és magyarhoni románok szorosabban ragaszkodnak a latin származtatáshoz, míg az oláhországiak inkább olasz s francia szavakat vegyitenek s ezekkel bővítik irodalmi nyelvüket. Ennek legfőbb oka az, hogy az erdélyi oláhok jobban tudják a latin nyelvet, az oláhországiak pedig az olaszt és franciát. A művelt román azonban teljesen megérti egymást az új irodalmi nyelven, bármelyik országból való legyen is. Ezt mondhatjuk az oláh pórnyelvről is. Az erdélyi pór csak kettőt szól s már megösmérjük kiejtéséről, mert sokkal lomhább, mint az oláhországi pór beszéde. Pesten létemkor egy fiatal román azt állította, hogy Erdélyben a sok százados rabszolgaság miatt lett olyan lomha, olyan éneklő a román pór nyelve, de ez nem áll, mert Oláhországban a jobbágyság 16 évvel tovább állott fenn mint nálunk s a görög árendások itt keserűbb emlékeket hagytak a pór nép lelkében, mint nálunk a földesurak. Általában Erdélyben mind a magyar s székely, mind a szász és oláh pór beszéde, még a szabad székelyé is éneklőbb mint pl. Magyar- és Oláhországban. Talán inkább mondhatjuk azt, hogy a hegyi nép saját-sága az éneklő beszéd. **Koos Ferenc.**

Egy hét története.

— Május 4. —

A tavasz ünnepét, mely — napfény süt, vagy köd borong — mindig egyformán május elsejére esik, a pesti nép is minden évben meg szokta — nem annyira *ülni*, mint járni. Nem olyan zajos ez, mint a bécsi „Praterfahrt,” se nem oly ragyogó, mint Páris long-champsi sétája, hanem épen azért, mert sokkal egyszerűbb, tán jobban is illik a természethez. Mi egyszerűen hódolni megyünk a kikeletnek, míg ama nagyobb világiak csupán eszközül, vagyis alkalmul használják, hogy legszebbik reggelén a tavaszi *divatot* és *fényüzést* egész halmazban mutassák be. Ki ér ott rá, hogy kedvére

gyönyörködhessek a fák lombdiszében, a pázsitok élénk zöld tábláiban, a tó ragyogó tükrében, midőn a szeszélyes divat, csipkék, szalagok és új kelmék szivárványszíneivel, száz meg száz kocsin robog elő, s mintegy követeli, hogy itt is csak öt bámulják? A természet ott csupán mellékes keretül szolgál a nők fényüzésének s a pipere kedves hóbortjainak. A parfüme nagyobb szerepet játszik, mint a friss lég illata, a divatárusnő csinált bokrétaí háttérbe szorítják a természet virágait, a szalagok színe a lombokét, s a robogó kocsik zaja elnémitja a madarak dalát. A munkás ember pedig,

ki a fák alá enyhülni jött, tán szívében a magát fitogtató gazdagság iránt támadt irigységgel térhaza. Nálunk a városligetben másként megy. Május ünnepe itt egy kis népünnep. Csak kivételkép lehet látni egy-egy cimeres fogatot, (a „beau monde“ ilyenkor még alszik, vagy már falun üdvözlí e napot,) a legtöbben zöld galyakkal borított társaskocsikon, vagy éppen gyalog jutnak ki, vidoran járnak a tó körül, s bámulni való tárgyak legkevésbé sem zavarják egyszerű szórakozását. — A katonai zenekarok miután vidám indulóikkal beharsogták az utcákat, végre a neki sürüldött gesztenyefák négyes sorába érnek, s mindenfelé kedélyes zaj hallatszik, mintha a tavasz valóban e harsány hangok mellett tartaná diadalmas bevonulását. Majd a népség vaskos gyürü gyanánt foglalja be a kört foglalt zenészeket, s a tréfa és játszi kedv mellett alig veszik észre, hogy egyszer csak a májusi nap is neki hevült, s nem mosolyog többé, hanem ugyancsak süt.

„Meleg nyarunk lesz!“ jegyzi meg egy nyárpolgár, ki már valószínűleg olvasta a reggeli lapok távsürgönyeit.

Egy ily megjegyzés éppen elég most arra, hogy a politika árnyéka minden irástudó ember előtt azonnal föllebbenjen, s elborítsa a májusi mosolyban uszó láthatárt. A vidor keringő egyszeribe harci roham-indulónak tetszik, s az itt-ott fölesapodó porfelleg ágyufüstnek. Csak az együgyűek boldogok, kik most a májusi órák virágait gondtalanul tépve, nem igen törődnek azzal, mi e liget bokrain túl messze történik. Mennyivel irigylenőbbek, mint az a gazdag bankár, ki szép fogatán szintén kirándult, hogy szórakozzék, de a papirok esése még itt is folyvást üldözi, s a helyett, hogy nézné a tavasz virulását, összeráncolt szemöldjei alatt mintegy befelé néz saját számításába, s oly szomorú képpel ül, hogy azonnal eszünkbe jut Szigligeti „Piros Pistája“, ki a nagy tűzvészben nem adta volna száz forintért, hogy semmije sincsen.

Bizony, az idei május elseje, akármily tündérfényben ragyogott is, nem mindenkinek hozott vidámságot. Sohasem hallottunk még egy nap sem annyit beszélni prózai számokról, mint e poétikus napon. Hiába zöldeltek és tarkáltak itt-ott a vágószékek cifra májusfái; nem igen vették észre; mindenki csak a pénzsűkéről beszélt, nagykereskedők és tőzsérek bukásáról, államkölesönökről és a pénzintézetek főnakadásairól. Nyugtalanág, izgalom uralkodott az egész pénzpiacon, s az emberek — csupa merő felebaráti szeretetből — egészen elrémítgeték egymást. A kedves bécsi lapok is csakugy kongták a lármaharangot, mintha való-

ban égne a ház, holott még egyéb sincs füstnél. Az egyik már éppen azt kívánná buzgóságában, hogy még a víz is, mely eddig lefelé folyt, egyszerre csak forduljon fölfelé. Haragszik országgyűlésünkre, mely most is egyre nagy lelki nyugalommal emlegeti a jogfolytonosságot, a mi — szerinte — oly melankhólikus benyomást okoz, mint a nürnbergi sz. Lőrinc templom harangjátéka, mely akkor is rákezdé bús énekét, midőn a templom teteje égett s a torony falait lángok nyaldosák. De vajjon méltó-e ily gúnyra az az elvhűség és szilárd kitartás, mely békében és viharban egyiránt azt a hitet vallja, mely — legjobb meggyőződése szerint — üdvöz vezet? A nagy meggyőződést mindenütt becsülni és nem gúnyolni szokták. Még ha tévedés lenne is, (a mint hogy nem az,) tiszteletreméltó, mert milliók osztják.

Egyébiránt hagyjuk az ily lapokat, melyek még e komoly időben is üdvösnek tartják Magyarországot egyre gúnyolni és kicsinyleni. Az ő cikkeikre a régi jó Gvadányival elmondhatjuk:

„Csak oly haszna legyen, mint a tűz füstjének,
Mely eltűnév, hagyja mocskát csak szennyének.“

Noha különben e hét is elég meddő volt, talán mégis találunk tárgyat, melylyel örömebb foglalkozhatunk.

A városházban újra együtt ül a polgár bizottmány, hogy gondoskodjék az ünnepélyes fogadásról azon esetre, ha a fejedelmi pár — a mint kilátásban volt helyezve — közelébb csakugyan fővárosunkba érkeznek. Ez esetben egy városligeti nagy népmulatságot is terveznek, melyet Ő Felsegeik egy e célra készített diszsátorból néznének.

A látogatás nem bizonyos, de a Császárné füredi tervét valószínűleg minden alap nélkül vonják kétségbe a bécsi lapok. Legalább e kies fürdőben folyvást készülnek, a Fejedelem-asszony minél illebb elfogadására. E szerencse valóban világhírbe fogná hozni Füredet, mely a természet nagy szépségei mellett a berendezésnek még mindig sok szembetünő hiányával bír.

Hová emelkedhetet volna e gyönyörű fürdőhely, ha az ország előkelői oly buzgón látogatják, mint a külföldi forrásokat! De hiába, hosszú időközön át a magyar főurakra nézve hazánkban nem létezett egyéb, mint falusi őskastélyaik, melyeket koronkint néhány hétre meglátogattak. Sem az ország fővárosát, sem kitünőbb fekvésű gyógyvizeit nem nagyon kívánták gyarapítani, s e helyett inkább a külfölddel bámulták a „magyar gavallér“ bőkezűségét.

Meg kell adni, hogy e tekintetben sok emlékezetes dolgot követtek el.

A mult században többi közt egy erdélyi főurnak az az ötlete támadt, hogy az udvart nyáron megszáknáztatja, s e célból tört cukorral hinteté be az utcákat. Bámulták „geniális“ leleményét, s ő boldog és büszke volt.

Egy hercegünk pedig Londonban hasonló bő költés miatt egész példabeszédes személylyé vált.

Egyszer egy telivér paripát akart megvenni.

„Nem önnek való! — jegyzé meg tulajdonosa, egy döllyfös lord. — Ára 10,000 font.“

A herceg azonnal kifizeté, s a lord szeme láttára lövé agyon pisztolyával. Megmutatta, hogy nagyon is neki való — céltáblának.

A lovászok szörnyen bámulhattak e rendkívüli történeten, az angol urak pedig — föltéve, hogy észjárásuknak helyes utja volt, — mosolyogva nézhettek össze.

Mindezek, a „magyar név dicsőségére“ elkövetett igen kitünő dolgok lehettek, de a mi alantjáró gondolkozásunknak mégis úgy tetszik, hogy ily büszke és eredeti tényeknél, (melyeket a hálátlan Klió ugyis elfelejt,) sokkal maradandóbb emléket állíthattak volna maguknak régibb főuraink, ha száz meg száz ily költséges gavallérkodás helyett, családi palotákat emeltetnek hazájuk fővárosában.

Nemrég egy külföldi vendéget kalauzolánk, ki miután sorba nézte közintézeteinket, látni kívánta volna a magyar St. Germaint is.

Megmutattuk neki a muzeum mögötti két szép palotát, melyeknek pompás ablakaiból oly sok apró ronda házon és puszta telken fog megakadni a szem.

— Hát a többiek? — kérdé vendégünk.

— Még egy két főuri palotánk van, a többiek szerteszét bérházakban vagy vendéglőkben lagnak.

Csodálkozott. Ő épen Velencéből és Genuából jött, melynek patriciusai abban találták egyik fő büszkeségüket, hogy családjukhoz méltó palotát emeljenek, teli a művészet kincseivel.

A mi gazdagjainknál e becsvágy hiányzott, s ha palotát építettek vagy mügyüjteményeket szereztek is össze, azok nem itt, hanem Bécsben láthatók. Egyedül *Eszterházy* herceg szállíttatá le nemrég gazdag képtárát az akadémia palotájába, a hol bárha örökre megmaradhatna!

Ujabban több futó hirt hallánk nagyuri paloták emeléséről is. De ez ma már nem megy oly könnyen, mint mehetett volna hajdan, mikor oly kevés volt az adó, (sajátlag nem is volt,) a jobbagy pedig oly sok. Az ösök hosszú idei mulasztását az unokák nem hozhatják helyre egyhamar; de még is csak törekedniök kellene rajta. A muzeum-kert körül négy sor palota — ez méltó téli lakhelye lenne a magyar arisztokratáknak. Ama ronda, alacsony házak helyén, melyekkel a muzeum homlokzatának örökös farkasszemet kell néznie, mily büszke vonal emelkedhetnék, kivált ha termekben nemcsak a butorok, hanem műtárgyak is ragyognának.

De mind a bécsi Böhm régészeti gyüjteményét, mind a pozsonymegyei Udvarnokycsalád régi hires képtárát közelébb úgy árverelték el, hogy azokból aligha jutott csak egy-két darab is a magyar főurak kezére.

A hatalmasb arisztokráciák jellemének mindig és mindenütt egyik lényeges vonása a művészetek pártolása volt, s miután a miénk is elég sokszor szereti a többi osztálytól megkülönböztetni magát, ohajtanók, ha legalább abban is „külön“-ködnék, a mi valóban nagy büszkeségét képezhetné. Ha a polgárság bérházakat épít, emeltessen ő művészi stülű palotákat, melyben kedve szerint „külön“ lakhassék, s izlése és műszeretete által mutassa meg, hogy csakugyan a többi osztály fölött áll.

Vadnai Károly.

V e g y e s k ö z l e m é n y e k.

— (*A lóversenyek eredete.*) A lóverseny bölcsője Angolország, honnan az egész polgárisult világra elterjedt. Néhány száz év előtt Epsom és Asthend közt az ujonan fölfedezett kitünő vízforrások nagytömegü látogatókat vontak oda; hirük s hatásuk oly csábító vala, hogy a hely tulajdonosa azon ligetet, melyben feküdtek, elzáratta, és a forrás vendégeinek külön szállodát építtetett. A klubok, báli termek, hangversenyző csarnokok és játszó helyiségek nemsokára szaporodtak, és nemsokára kezdettek lóversenyeket rendezni, még pedig minden hetfőn, nagy ünnepélyességgel. A ló nagy-

sága meg lett mérve, sulya pedig pontosan meghatározott, s a diadal jutalma egy kis ezüst csengetyű volt. Most 5000 font és több is a jutalom a fogadások nélkül. Az első angol lóverseny 1604-ben I. Jakab uralkodása alatt ment végbe. VIII. Henrik saját modora szerint igyekezett a lótenyésztést előmozdítani, s egy rendelete szerint minden kereskedőnek, ki üzletében 1000 font sterlinget nyert s kinek neje francia bársony főkötőt viselt, 100 fontnyi büntetés terhe alatt legalább egy lóval kellett birnia.

— *m. a.* — (*Semmi sem új a nap alatt.*) A hirne-

ves középkori utazó, Marco Polo munkájának XI-ik fejezetében a következő, Örményországot illető hely olvasható: „E hegyes országban létezik egy forrás, melyből bizonyosnemű olajos folyadék oly nagy mennyiségben bugyog föl, hogy meg lehetne vele száz hajót tölteni. Ezen olaj nem ehető ugyan, de pompásan ég s nem is használnak itt egyebet a világításra. A tájék lakói ezenfelül különféle betegségekben hathatós gyógyszerként használják s messziről eljönnek annak megszerzésére.“ Az itt idézett leírásból, — támaszkodva Mózes iratának különböző helyeire s a jelenkori utazók állításaira — azt következteti egy olasz orvos, dr. Ognibel, hogy a kérdéses olaj nem lehetett egyéb mint petroleum, melyet az újabbkori gyógyászat is használ több bőrbetegség (rüh, stb.) ellen.

— (A légnyomatu vasutak alkalmazása) mind általánosabbá kezd válni. Londonban pár év óta járja be a város egyes részeit alaguti csövekben. Újabban Berlinben és Lipsében lett életbeléptetve, azon különbséggel, hogy az itt alkalmazott alagutak sokkal kisebb méretűek mint Londonban, miután ezek egyedül levélszállításra használatnak, míg ott teherszállítványok is eszközöltetnek általuk. Berlinben a kísérlet a táviróhivatal és tőzsde között tétetett meg; a csövek hossza 2800 láb, átmérőjük $3\frac{1}{3}$ hüvelyk. Egymás mellett két cső fekszik, az egyik az oda, a másik a visszaszállításra szolgál, mi $1\frac{1}{2}$ percet vesz igénybe. A légnyomás hatása akkép idéztetik elő, hogy az alagut-épületben elhelyezett gőzgép közvetlen két, 150 négyszög láb térfogatu hengerre hat, olyformán, hogy míg az egyikből a levegőt kiszivattyúzza, a másikba az összenyomott levegőt beleszorítja. Az egyik csőben a sürgönyök e szerint előreszorítottatnak, a másikban felszívattak, és pedig egy időben. A sürgönyök megérkeztekor, az illető helyiségekbe vezetett csöveknek rugóra járó zárlapja felugrik, s abból a sürgönyszelence a felfogó készültekbe repül bele. Alkalmatosnak mutatkozik a légnyomatu szállítás hegyi vasutak számára is, miután a nyomás nagy távolságokra a legnagyobb esések és kanyarulások mellett is gyakorolható. Így a Mont-Cenin át is készítnek az alagut mellett végigvonuló légnyomatu pályát.

m. a. (A hold.) Legújabb számítások szerint a holdnak átmérője 468 mfd; kerülete 1470; felülete pedig 690,330 négyszög mérföld. — Látszólagos nagysága az égboltozaton $31' 3'' 9'''$. — A

hold tömege földünkének egy negyedét teszi; felületének $\frac{3}{7}$ -ét folytonosan látjuk; az ellenkező oldalon épen annyi láthatlan. E két rész között mintegy 100,000 mfdnyi öv fekszik, mely néha látható, néha pedig nem. Középtávolsága földünk-től 51,803 mfd; pályájának hossza 326,187 mfd, melyet 27 nap, 7 óra, 43 perc és $11\frac{1}{2}$ másodperc alatt fut be. — Azon csillagoknak észlelése, melyek a holdnak szélét érintik, bebizonyítja, hogy a hold testének fénytörő erővel bíró borítékja nincs, hogy így a hold környezetében semmiféle gőz- vagy gáz nem létezik, s hogy így ott egyetlen egy csepp viz sincs, mert az a légnyomás hiánya s a csekély nehézségnél fogva azonnal gőzzé válnék.

—g— (Hal-liszt.) A magas éjszakon, Brodewich és társa gyárában egy új találmány mutatóványai küldettek szét legközelebb, ez az ugynevezett: hal-liszt, melyből a halkenyér készül. Ezen liszt készítéséhez a csukának tisztán húsos részei egészen keményre szárítatnak, s azután finom lisztté őröltetnek. Ekkor egész a forrpontig megmelegítetik, miáltal halszagát aliszt elveszti. Tápereje e lisztnek tizenhatszorta nagyobb, mint a tej és rozslisztnek, és négyszerte nagyobb a marhahúsénál. Apró kenyérekéket, zsemlyéket sütnék belőle, valami kevés gabonaliszt hozzáátételével, s így igen izletes és tápláló eledelnek mondják. Különösen alkalmazható a hajók felszerelésére. Ára egy fontnak mintegy 25—30 krajcár.

—g— (A pápák sora.) Eddigélé mindössze 257 pápa uralkodott. Nemzetség szerint volt közöttük: 1 galileai, 17 görög, 4 afrikai, 6 syriai, 1 sabinumi, 16 toskánai, 2 dalmatiai, 4 siciliai, 16 nápolyi, 3 sardiniai, 4 spanyol, 7 velencei, 8 milanói, 15 francia, 6 német, 1 lorrainci, 1 burgundi, 5 genuai, 2 piemonti, 1 hollandi, 1 portugalli, 2 angol, 12 krétai és 134 római.

s. m. (III. Napoleon mint építész.) Az 1867-ki általános kiállításához Napoleon császár személyesen is hozzájárul, jelesen házmintákat fog kiállítani a munkás osztály számára, melyekben a kényelem olcsósággal lesz összekötve. A parkban több ily minta lesz látható.

s. m. (A legelső könyv kalmuk nyelven), Bécsben az államnyomdából került ki legutóbb. Kiadta Jülg, insbrucki tanár. Kalmuk elbeszéléseket tartalmaz; az eredeti szöveghez német fordítás és magyarázatok vannak mellékelve.

TRICHIN-FÉLELMEK.

— Rajzolta *Jankó János.* —

hogy a lefoglalt dohányt visszavették, s egyik pénzügyér fején egy kötél találatva súlyosan megsérült.

— (Hq. *Esatorhády Pál*) Regensburgban oly személyesen beteg lett, hogy már a baldoklók szent-segével is el kellett látni.

— (Hírek.) A bécsi hiv. lap az orvosok és sebészekhez intézett fölszólítást tesz közzé, miszerint a hadseregnél előnyös alkalmazást nyerhetnek. A déli vaspályán az áruszállítást megszüntették, s a vasárnap Sz. Fehérvárra tervezett kéjvonat a hadseregi szállítmányok miatt szintén elmarad. Olaszországba a hadsereg számára való szállításra szarvasmarhából tetemes bevásárlások történnek, minek folytán a hús ára már feljebb ment. A Velencében levő katonatisztek családjaikat Grácba és tovább szállítják. Az osztrák hadsereg Velencében, egy olasz lap szerint, már 200,000 emberből áll.

— (Cambridge *Mária*) hercegnő völgegyéről, Teok hercegről azt írja a „Times”, hogy anyja magyar származású, és pedig tagja a gr. Ráday-családnak.

— (Párisi magyarok.) Kövy Zsigmond hazánkfia a Párisban lakó magyarokat ismerteti a „F.L.”-ban, először is azokat említve meg, kik a forradalom legyőztetése óta mint száműzöttek kerültek oda. Ilyenek *Kis Miklós*, egykori honvédeztredes, kinek neje egy francia főrangú hölgy; az írók közt *Irányi Dániel* és *Szurody Frigyes*; *Simonyi Ödön*, ki a kereskedői pályára adván magát, jelenleg szép állással bír; *Grisza* szintén volt honvédiszt, s most — mint jeles nyelvész — tolmács és fordító tartja fenn családját; *Guyon* grófné gyermekeivel; a kecskeméti születésű *Gray Vilmos*. Ott megtelepült magyar iparosok: *Welsh J.* (Aradról) műasztalos; *Kút* zongoragyáros, üzlete Amerika és Indiára is kiterjed; *Orsedigh* fényképész; *Turócy* szabó; *Pongor, Spiter, Csillag, Kokos* jó szűcskereskedők; *Ráth* cipőkereskedő; *Deutch* ékszerárus; *Balog* ügyes tájékpipa-faragó; *Földvári A.* borkereskedő, s még több mások, kik közül sokan tabetásgépek és iparkodásunk folytán örvendő önellátásra vergődtek.

— (Egy fuvola-szóló nélkül) hallatja magát mostanában Havreban. Bal kezéből légszövet kepez, azt szájjához viszi és jobb kezével a billentyűt formálja. Az így adott hang nem különböznék a fuvolától. Az illető egyén neve *Fereyra*; Londonban nagy lelkesedést idézett elő.

u. k. (A vigányok eredete.) *Charnock Rikhard*, angol tudós, ki a múlt nyáron egy nagyobb ethnographiai utazást téve, hazánkat is utas ejtette, s Sz. Fehérvárott Schwars Gyulánál hazamosásban tartózkodott, közelebb egy angol tudományos folyóiratban kiadott értekezésében, ellenkező véleményekkel szemben, a vigányok hindu származását vitatja. Többek közt felhívja, hogy *Adelung* „Mithirdates”-ben s *Mi Atyánknak* három vigány fordítása fordul elő. E fordítások egyike 64 szót tartalmaz, mely szavak közül 40 a hindusztániból vagy más indiai nyelvből származtatható. A többi 24 szó közül 6 kétszer fordulván elő, csak 18 szó marad, melyet nem lehet származtatni a hinduból.

— (Ló-automat.) A stuttgarti főlovászmester, *Hammel* egy ló-automatát készített, mely a bele alkalmazott igen ügyes gépezet segítségével mindazon rossz szokásokat híven utánozza, melyek a lovaknál előfordulnak, mint például az ugynevezett bökölést, kirugást, stb. Az automat igen célszerű segédeszköze a lovaglás tanításának, s készítője most körutat tesz vele Európában.

Irodalom.

— (Abauj-vármegye monographiájának) első füzetét *Korponay János* odaváló főlevéltárnok és tudóstársasági tagtól e napokban jelent meg. Ára 30 kr. Ez első füzet a megye történetét tárgyalja első királyunk idejéig, a 17-dik század végeig, s érdeklődve várjuk folytatását. Ily, a kivált száavatott és hiteles kutatókkal rendelkezhető egyén által irt monographiák mindig értékesek, nemcsak az illető megyék fiait előtt, de mindasok előtt is, kik egyes megyék régi s újabbkori történetét, fejlődését, statisztikáját hely- és föld-irátát megismerni igyekeznek. Ezért örömmel üdvözljük *Korponay J.* fáradozását, s követésül ajánljuk más megyékben is, melyeknek még eddig nincsenek monographiáik.

— (Ráth *Mór kiadása nélkül*) ismét néhány értékes irodalmi termék megjelenéséről tehetünk jelentést, melyek közül első sorban említjük:

1. *Hugó* Viktornak *Szász Károly* által jelesül fordított „*A tenger munkásai*” című, egész Európában nagy zajt ütött regénye III. és IV. füzetét, melynek két utolsó szerete is rövid időn megjelenik. Egy-egy füzet ára 70 kr. A nagy száműzött ezen új szépségekkel kínálkozó műve nálunk nemcsak mint regény, de mint „per tárgya” is nagy föltűnést okozott, mert a jogosított magyar kiadást *Ráth*, a jogosított német kiadást pedig *Hartleben* vette meg s a hirhedt bécsi „*Presse*” e regényt mégis közleni kezdé. *Hartleben* beperelte a „*Presse*”-t s az ítélet ennek előnyére ütött ki, melynek jogosságát nem tagadjuk; de tagadjuk, hogy a „*Presse*” lovagiasan vagy méltányosan járt volna el, miután az alkalommal már nem „res nullius” tett sajátjává. Hogy mind az 1848-diki magyar, mind az 1852-diki osztrák sajtótörvények, s ezeknek különösen a szellemi tulajdont s a kiadói jogokat biztosító része igen tökéletesen, azt mind jobbhitű iróink és szerkesztőink, mind lelkiismeretes és nem eszedelgő kiadóink régtől érzik, mely körülmény azon óhajtatást kelti föl bennünk: vajha egy iróink, mint kiadóink nyujtanának be kérvényt az országgyűlésnek a szellemi tulajdonjogok megállapítása tárgyában.

2. „*Egy képviselő naplójegyzetei*”; az országgyűlés megnyitásától kezdve márc. 8-dikáig. Két füzet, s egy-egy nagy 3-rét füzet ára 30 kr. — Ez érdekes könyvek élénk modorban vezeték végig az olvasót a megnyitási ünnepélyek s ülésenként a fönt kitett napig s a mellett országgyűlésünk tagjait érdekes, sok helyütt pikáns, másutt méltányló, mindenütt érdekesesítő vonatkozásokkal festik. E mű szerzőjeül egyik kitűnőbb iró-képviselőnk gyaníttatik.

3. „*A pesti magyar nemzetgyűlés 1848-ban.*” *Közli Pap Dénes*. — Eddig két füzet jelent meg 320 oldalnyi tartalommal s ára egy-egy füzetnek 1 ft 30 kr. — E művet még nem olvashattuk el, de már tárgyánál fogva is kiváló figyelemre méltónak tartjuk s osztosunk a „*Pesti Nép*” véleményében, mely azt mondja róla, hogy aligha lesz oly magyar családi könyvtár, melyből hiányoznék s melynek egyik fűdissét ne képezze. Tartalmassa az okiratokat s az 1848-diki nemzetgyűlésben elmondott beszédeket, melyek nagy részben példányul szolgáló műremekai a politikai eseményeknek s látni engedik azon titkos rugókat, melyek mozgatták a nemzetünk sorsára döntő hatást gyakorolt eseményeket. E munka azért is korszerű, mert a benne közzé tett szónoklatok csak egyes, kivételesen megőrzött 1848-diki politikai lapokban s azoknak is csak eszuka példányaiból olvashatók. Az egész mű 5 füzetből álló két kötetben fog megjelenni.

Festészet.

— (A magyarországi képművészet társulat) múltévi albumát, mely a társulat pártolói közt ingyen osztatták ki, e napokban kaptuk meg s arról csak a legnagyobb elismeréssel szólhatunk. Két elsőrendű s lelkiismeretes tanulmányaiak il-

